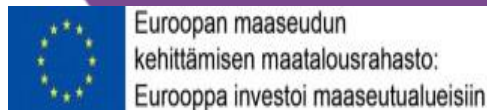

Kilpailukykyinen ja vähähiilinen elintarvikealan tulevaisuus 2030 - case Etelä-Savo

Ilmastoviisaita ratkaisuja nyt ja tulevaisuudessa 17.10.2018

Pasi Rikkonen, Johtava tutkija, KTT, MMM (agr.)
Ohjelmapäällikkö, Kestävä luonnonvaratalous
yhteiskunnassa (BioSociety)

Esityksen sisältö:

1. Miksi ja miten ennakointi toteutettiin?
2. Neljä vaihtoehtoista skenaariota
3. Viljelijöiden arvioimat vaikutukset omaan toimintaan eri skenaarioissa
4. Varautumistarpeita Etelä-Savossa

KILTU2030 Kilpailukykyinen ja uusiutuva elintarvikeala Etelä-Savossa 2030

- Skenaariotyön eteneminen

1. Ennakointikysely toukokuussa 2017

- Muutosvoimat, trendit, muutostekijät
- Skenaarioaihioiden kommentointi

2. Skenaariotyöstö työpajassa 6.6.2017

- Tulokset kyselystä
- Skenaarioiden jäsentely ryhmätyönä

3. Viimeistellyt skenaariot, elokuu 2017

- Skenaarioiden kuvaukset
- Vaikutustarkastelun aloittaminen

4. Skenaariovaikutukset Etelä-Savoon, työpaja 17.10.2017

- Vaikutustarkastelu
- Analyysi siitä, mihin toimenpiteisiin alueella tulisi ryhtyä kussakin skenaariossa erikseen
- Mihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä joka tapauksessa

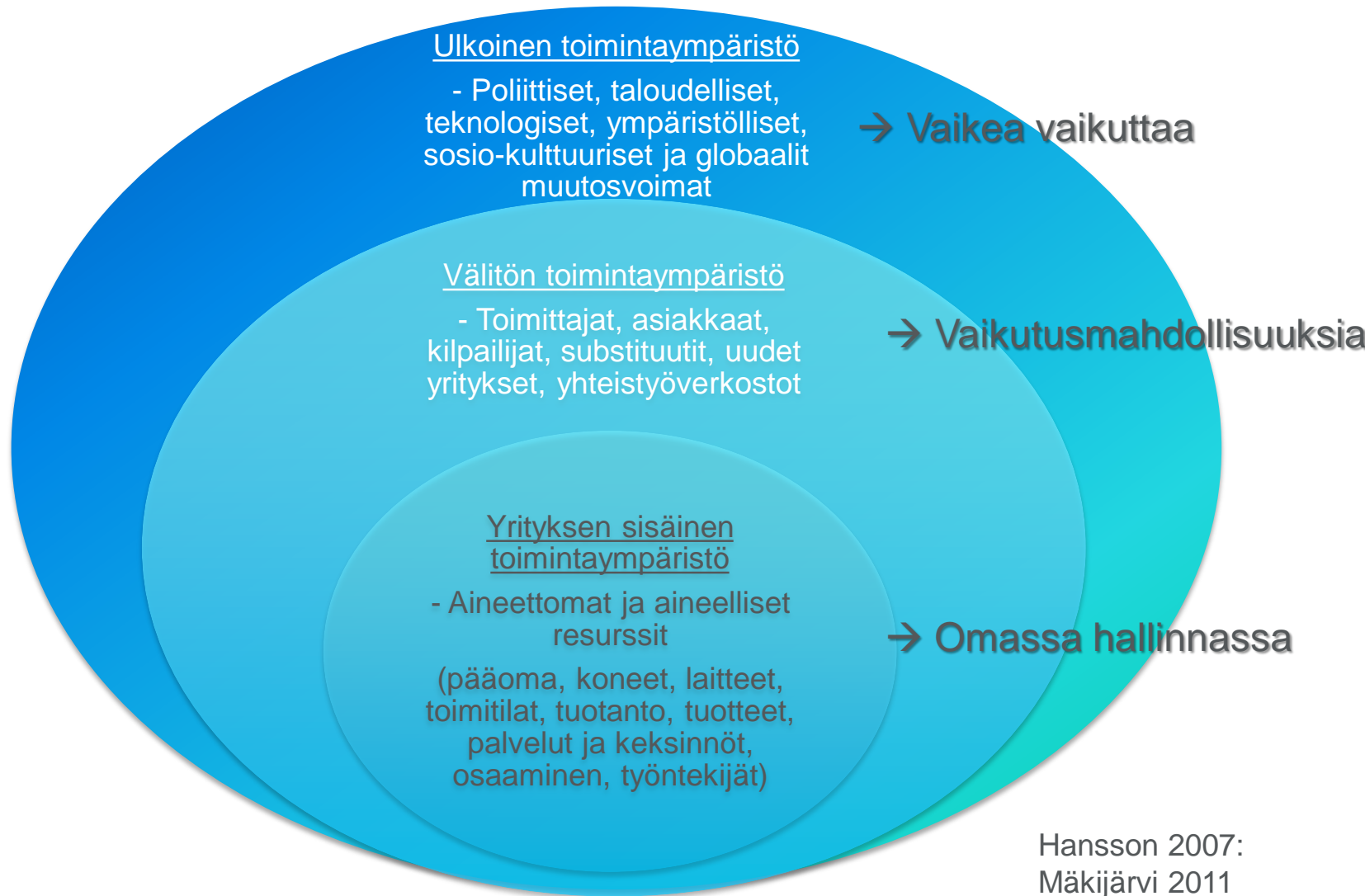
5. Tulevaisuusbrunssi: Etelä-Savon maa- ja elintarviketalous vuonna 2030

7.3.2018

Miksi ennakoida?

- Ennakoinnilla haetaan kilpailuetua markkinoilla ja menestymismahdollisuuksia suhteessa kilpailijoihin
- Aktiivinen toimintaympäristön tulevaisuuden ennakointityö mahdollistaa varautumisen tulevaan
- Voimme tunnistaa ja analysoida mahdolliset muutokset ja muutosvoimat toimintaympäristössä ja arvioida niiden mahdollisia vaikutuksia:
 - Yritysten toimintaan, kannattavuuteen, kasvumahdollisuuksiin, investointeihin, yhteistyökuvioihin ja -verkostoon
 - Yritysten resurssien kohdentamiseen sekä tähän liittyviin riskeihin ja kustannuksiin, tavoitteena
 - Epävarmuuden vähentäminen
 - Negatiivisten seurausten minimointi

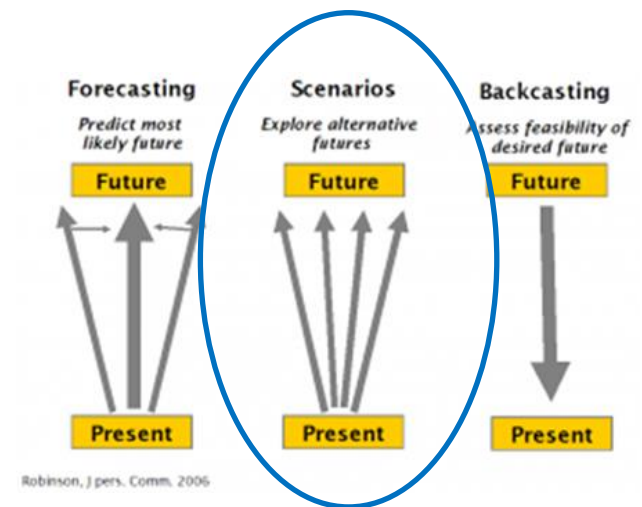
Toimintaympäristökokonaisuus ja huomioitavat kehittämiskohdat

Maa- ja elintarviketalouden skenaariot vuoteen 2030

Tavoitteet

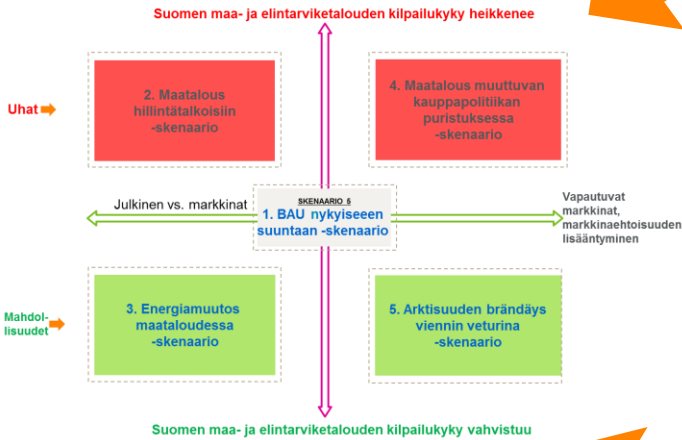
- Tuottaa vaihtoehtoisia skenaarioita maa- ja elintarviketalouden tulevaisuudesta vuoteen 2030 Etelä-Savossa
- Arvioida skenaariovaikutuksia Etelä-Savon maa- ja elintarviketaloudelle
 - Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita Etelä-Savossa avomaa-, maito- ja luomutuotanto kohtaavat tänä päivänä ja eri tulevaisuusskenaarioissa ja miten näihin on syytä varautua?
 - Mihin on syytä varautua joka tapauksessa ja minkälaista varautumista tarvitaan skenaariokohtaisesti?

Skenaariotarkastelun toteuttaminen kolmella vaiheella

1. Muutosvoimien, muutosten ja trendien arviointi ennakkokyselyllä

2. Skenaarioiden kuvausten ja ääritulemien työstö

3. Skenaariokohtaisten vaikutusten arviointi Etelä-Savoon

Keskeiset vaikuttavat muutokset	NYKYISEEN SUUNTAAN	Maatalous hillintätalokoinen -skenaario	Energiamuutos maataloudessa -skenaario	Maatalous muuttuvan kauppapolitiikan puristuksessa -skenaario	Arktisuuden brändäys viennin veturina -skenaario
Yleiset muutosvoimat					
Taloukasvu	1% (EU15, 2%)	1%	>2% talouden veturina energiateollisuus	1,5%	>3% talouden veturina pohjoiset brändituotteet, teknologiset ja palvelut
Väestönkasvu	Väkiluku n. 5,5 miljoonaa	Positiivinen kasvu, väkiluku 5,7 miljoonaa	Positiivinen kasvu, väkiluku 5,6 miljoonaa	Väkiluku 5,5 miljoonaa	Positiivinen kasvu, väkiluku 5,6 miljoonaa
Maailmamuutot ja väestön liikkuvuus EU-alueella	Köhtäläisen voimakasta	Voimakasta	Köhtäläisen voimakasta	Köhtäläisen voimakasta	Köhtäläisen voimakasta
Ikääntyminen	Ikääntyminen voimakasta	Ikääntyminen määrää lisääntyy matalasti	Ikääntyminen voimakasta	Ikääntyminen voimakasta	Ikääntyminen määrää lisääntyy matalasti
Aluekehitys	Itä-Suomi tyhjenee, kaupunkiseutujen laajeneminen, alueen bisnestyminen	Muuttolike Itä- ja Pohjois-Suomesta jatkuu.	Kaupungistuminen hidastuu. Muuttolike on erityisesti hidastunut ydinmaaseudilla sekä kaupunkien läheisellä maaseudilla.	Muuttolike Itä- ja Pohjois-Suomesta jatkuu.	Muuttoliketrendi Pohjois- ja Itä-Suomesta kasvuseutukäsitteellä on lähes pysähtynyt, elinvoimaisuuden lisääntymistä erityisesti ydinmaaseudilla
Maatalouden rakennekehitys					
Kotieläintuotanto	Käikkisä tuotantosuunnissa henosta laskee.	Laskee, erityisesti maidon- ja nautaeläinten tuotanto laskee merkittävästi imarto- ja ympäristöpolittisista syistä	Laskee hieman. Vaalean lihan tuotanto pysyy samana.	Laskee jonkin verran, erityisesti sika- ja sika-pajarissa	Pysyy entillään, vaalean lihan tuotanto kasvaa
Kasvit tuotanto	Pysyy samana. Viilantuotannon määrät vaihtelevat (energikasvit vaihtelevat hinnamuutoksissa)	Laskee jonkin verran rehuruokien vähentymisestä johtuen, puutarhataloudessa nousua, myös erikoiskasvissa	Pysyy samana, sillä kotieläintuotannosta luopuvat tiit siirtyvät kasvun- ja erityisesti energialähteen tuotantoon. Viilantuotanto laskee, mutta puutarhakasvien tuotanto lisääntyy	Erytyisesti viljan tuotanto laskee voimakkaasti, tuontipaine laskee myös muiden kasvituotteiden tuotantoa	Tuotanto kasvaa, erityisen paljon aomaa erikois- ja kasvituotantoa
Energikasvit	Pysyy ennallaan	Eivät merkittävässä roolissa, tullaan keskittymään osittain vaikuttamaan	Tuotanto kasvaa merkittävästi, Suomen peltoalaa kasvaa n. 500 000 ha energikasvien tuotantoon vuoteen 2025.	Ei merkittävää roolia	Ei merkittävää roolia
Viljelyala	Pysyy samana	Laskee	Kasvaa jonkin verran	Laskee	Kasvaa
Tuotteen lukumäärä	Vähenee	Vähenee	Vähenee	Vähenee voimakkaasti	Vähenee matalasti

Keskeisiä varautumiskysymyksiä skenaarioissa

1. Mikä on maa- ja elintarviketalouden rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä?
2. Miten maa- ja elintarviketalous tasapainoilee ympäristö- ja ruokaturvatavoitteiden, globaalien markkinoiden ja kansainvälisten sopimusten ristipaineissa
3. Miten Suomen elintarvikeketjun vientimahdollisuudet toteutuvat?
4. Mikä on maatalouden energiamuutos yritysnäkökulmasta ja ilmasto- ja energiapoliittisessa ohjauksessa vuoteen 2030 mennessä?

Maa- ja elintarviketalouden skenaariot vuoteen 2030

Suomen maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky heikkenee

2. Ilmastotoimilla kuristettu Etelä-Savo

- Eloperäiset maat (raivaus, monivuotiset kasvit, muut viljelyvaihtoehdot)
- Päästövähennyksiä tuottavaa teknologiaa + biokaasun lisääminen
- Hillintätoimet aiheuttavat kustannuksia tiloille
- Kulutus muuttuu kasvispainotteisemmaksi

4. Globaalien yritysten siirtomaa

- Niukkuus maatalousmaasta johtaa kansainvälisiin konflikteihin
- Lihan ja maidon alkutuotantoa ja jalostusta siirtynyt ulkomaisten omistajien käsiin
- Protektionismia sekä kahdenvälisiä liittoumia
- EU joutuu tekemään sopimuksia maatalouden kustannuksella
- Ilmasto-olosuhteet aiheuttavat vaihteluita tuotantomääriin ja hintoihin

Julkinen ohjaus ja julkinen rahoitus vahvaa

3. Energiaa kaikista tuuteista Etelä-Savossa

- Uusiutuvaa ja hajautettua laajasti (mm. hybridijärjestelmät)
- Maatalouden biomassan suurempi valjastaminen energiantuotantoon
- Tukipolitiikan uudelleensuuntaus hajautetumman ja pienimuotoisen energiatuotannon lisäämiseksi (mm. tarjouskilpailumalli)

SKENAARIO 5 1. BAU nykyiseen suuntaan -skenaario

5. Viennin ja lisäarvotuotannon maakunta

- 'Arktisen' tuotteen lisäarvotekijät onnistutaan hinnoittelemaan
- Erilaistetut, korkean lisäarvon tuotteet, onnistunut markkinointi
- Globaalit tuotanto- ja tuotestandardit edesauttavat
- Venäjän markkinoiden palautuminen

Vapautuvat markkinat, markkinaehtoisuuden lisääntyminen

Suomen maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky vahvistuu

© Luonnonvarakeskus

Viljelijöiden haastatteluissa skenaariovaikutusten arviointi omaan toimintaan

Skenaario	Miten pärjää?				
<u>Ilmastotoimilla kuristettu</u>	- Pärjätään nurmivaltaisessa tuotannossa oikein hyvin.				
<u>Etelä-Savo</u>	- Jos nurmen määrä on tuen jakokriteeri, vaikutukset ei suuria, mutta jos turvemaat, vaikutuksia on (tuen jakokriteerinä ovat mitattavat, ohjeelliset ilmasto-vaikutukset)	- Yhteiskunnan on oltava valmis maksamaan (päästöä vähentävä teknologia), koska markkinoilta tuskin saa nousseiden kulujen katetta.	- Pienessä yksikössä ei saa rakennettua biokaasuvoimalaa, vaikka haluaisikin, taloudelliset resurssit ei riitä	- Energiantuotanto siirtyy öljystä hakkeeseen	- luomutuotanto jo vastaa näihin haasteisiin.

Skenaario	Miten pärjää?					
<u>Energiaa kaikista tuuteista Etelä-Savossa</u>	- tarvitaan yhteistyökumppaneita, jotka samanhenkisiä energiayhteistyöhön haluavia	- Maatiloilta tuskin syntyy niin paljon tuotantoa, että se olisi merkittävää koko yhteiskunnan kannalta.	- Sähkön siirto vaatii joka tapauksessa yritysten sähkönsiirtoverkkoa.	- Etelä-Savossa ei ole mahdollista kuin harvoilla alueilla toimivaan paikalliseen energiantuotantoon ja -kulutukseen.	- Puun hyötykäyttö ja sen lisääminen on hyvä mahdollisuus, kun ei ole mahdollisuutta biokaasutukseen.	- Investointituessa tuki valuu helposti tuotteiden myyjälle. Pitkän aikavälin tuki tuotannolle on parempi.

Viljelijöiden haastatteluissa skenaariovaikutusten arviointi omaan toimintaan

Skenaario	Miten pärjää?
<u>Globaalien yritysten siirtomaa</u>	<ul style="list-style-type: none">- Vastavoimana toimii se, että on valittu tuotantosunnaksi luomu, josta on kysyntää myös maailmanmarkkinoilla.- Markkinapainotteisuus on jo tätä päivää. Turbulenssi sen kun lisääntyy. Keskittynyt kauppa ja keskittynyt panosteollisuus pitävät huolen siitä, että maataloustuottajat eivät saa mitään lisää vaikka miten kauppa kävisi maailmalla.- Tarvitaan suomalaista innovointia lannoituskäytäntöihin.- Tuet vähenevät, jopa loppuvat, kun on Brexit- tilanne ratkaistavana- Suomalaisten puhtaasti viljeltyjen peltojen ostaja voi olla ihan joku muu kuin suomalainen ostaja jatkossa.- Pitäisi löytää erikoismarkkinat, bulkkituotantomarkkinoilla emme pärjää.

Skenaario	Miten pärjää?
<u>Viennin ja lisäarvo-tuotannon maakunta</u>	<ul style="list-style-type: none">- Kiinnostus nähdä toimiva maatila on suuri, se tuo uusia myyntimahdollisuuksia.- Aitous ja terveellisuuden kysyntä lisääntyy- Taajamien lähellä mahdollisuuksia Turku-Tampere-Helsinki alueella.- Ruokailutottumusten muutos vaikuttaa kyllä kysyntään paljon, ei vain kuluttajien trendinä vaan myös poliittisen ohjauksen kautta (Ilmastoviisas ruokailu, lihan haittavero, kasvisten suosiminen veroteknisesti, 'yksi päivä viikosta'- hanke, jos näihin sitoudutaan.- Yhteistyön lisääminen elämys- ja turismipalveluiden tuottamisessa. Matkailu on tärkeä Saimaan ranta-alueilla ja maatilat voisivat tulla mukaan tuottamaan elämyksiä.

Johtopäätöksiä ja varautumistarpeita

- Teknologinen kehitys, osaamistarpeet, rakennekehityksen tuomat haasteet, alueen yrittäjyyden erityispiirteet ja kuluttajakysynnän muuttuminen nousivat kaikissa skenaarioissa keskusteluun.
- Viennin kasvun ja ”gourmet maatalouden” brändäämisen nähtiin olevan Etelä-Savolle selkeä mahdollisuus, samoin järviseudun imagon vahvistaminen.
- Globaalissa myllerryksessä nähtiin Etelä-Savon paikallisen, läheisen luontosuhteen kautta profiloituvan tuotannon löytävän paikkansa halvasta tuontiruoasta huolimatta.
- Eettisyyden, reiluuden ja vesiolosuhteiden merkitys korostuu.
- Uusiutuvan energian lisäämisessä toivottiin, että maatalous- ja metsäresurssien käyttöaste nousisi - skenaario loisi maaseudulle uusia investointeja, työpaikkoja, turvallisuutta ja huoltovarmuutta ja elinvoimaa liiketoimintamahdollisuuksien lisääntyessä.

Johtopäätöksiä ja varautumistarpeita

- Uusiutuvan energian skenaariossa Etelä-Savoon syntyisi laajaa osaamista ja yhteistyöverkostoja yritysten, oppilaitosten, yliopistojen sekä tutkimuslaitosten kesken.
- Positiivisina vaikutuksina digitaaliset yhteistyömallit lisääntyvät ja rahoitusmallit uudistuvat mm. joukkorahoitusmallien osalta.
- Tilayhteistyön lisääntyessä myös teolliset symbioosiratkaisut edistyvät.
- Uusiutuvan energian osalta uhkana pidettiin tukivetoisuutta - tästä huolimatta uusiutuvan energian skenaario nähtiin yksinomaan positiivisena erityisesti uuden yrittäjyyden ja vihreän energiaomavaraisuuden muodossa.
- Täysin uudenlaisia ratkaisuja (mm. keinoliha, hyönteisruoka) haetaan ruoantuotannossa jatkuvasti, jotka kasvaessaan vaikuttavat myös perusmaatalouden rooliin yhteiskunnassa.

Kiitos!

Lisää lukemista?
<https://www.luke.fi/julkaisut/>

